

Marta TOMCZAK

Instytut Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk w Warszawie

tomczak@isppan.waw.pl

Pin Ho, Wenguang Huang, *Uderzenie w czern. Morderstwo, pieniądze i walka o władzę w Chinach*, przeł. Dominika Cieśla-Szymańska

Wydawnictwo Czarne, Wołowiec 2015, 396 s., *Reportaż*

JEDNOSTKOWE AMBICJE POLITYCZNE A REALIZACJA CELÓW KOMUNISTYCZNEJ PARTII CHIN

Wydana pod koniec 2013 r. w Stanach Zjednoczonych książka autorstwa dwóch dziennikarzy chińskich opisująca skandal w najwyższych kręgach politycznych Chińskiej Republiki Ludowej pojawiła się na polskim rynku nieco ponad rok później. Niestety nie wzbudziła większego zainteresowania wśród polskich czytelników. Być może winą za to obarczyć należy dość nieudane tłumaczenie z języka angielskiego. A być może nieznamość realiów polityki chińskiej i jej głównych aktorów sprawia, że chińskie batalie o władzę jawią się niewtajemniczonemu czytelnikowi jako nierozumiałe i w związku z tym mało interesujące. Polski czytelnik poza Mao Zedongiem i Deng Xiaopingiem – dwoma nieżyjącymi od dawna postaciami z historii założonej w roku 1921 i niezmienne do dziś trzymającej władzę Komunistycznej Partii Chin – kojarzy najpewniej jeszcze tylko obecnego prezydenta, Xi Jinpinga.

Uderzenie w czern ma szansę to zmienić i nie powinno umknąć uwadze tych, którzy pragnęliby choć pobieżnie zrozumieć chiński system władzy i procesy, jakie zachodzą wśród dzisiejszych elit politycznych Chin. Książka dotyczy istotnych kwestii zarówno politycznych, jak i społecznych. Przez to z powodzeniem może się stać nicią Ariadny, przy pomocy której czytelnik zapozna się z labiryntem tematów chińskiej polityki, by w przyszłości móc dalej zgłębiać interesujące go wątki. Tym bardziej że opisana historia nie kończy się wraz z ostatnią stroną, a kolejne miesiące, a nawet dni przynoszą dalsze, coraz bardziej zaskakujące informacje na temat losów jej bohaterów. Od czasu publikacji do stycznia 2017 r. autorka recenzji naliczyła dwa zgony, dwie spektakularne detronizacje z najwyższych funkcji w Partii (w tym jedną już zakończoną wysokim wyrokiem

sądowym) i jedno skandaliczne uwięzienie szanowanej dziennikarki, które są pokłosiem opisanych w książce wydarzeń¹

Wenguang Huang, dziennikarz, publikujący m.in. w „The Wall Street Journal Asia”², wraz z Pin Ho, właścicielem Mirror Media Group³, czyli obserwatorzy od wielu lat analizujący i komentujący sytuację polityczną w Chinach, postanowili zebrać wszelkie dostępne im wiadomości na temat spektakularnego końca kariery politycznej Bo Xilaila – jednego z nielicznych bliżej kojarzonych na Zachodzie chińskich polityków ostatniego dziesięciolecia, i przedstawić batalię o władzę, jaka stoczyła się w tle tych wydarzeń tuż przed XVIII Zjazdem Komunistycznej Partii Chin. Czytelnicy, którzy uważnie śledzili wiadomości prasowe pojawiające się w tamtym okresie w zachodnich i chińskich mediach, poznali główne wydarzenia, więc przed nimi ta publikacja nie odkryje zbyt wielu nowych faktów. Ale wartością dodaną książki jest dość udana próba weryfikacji pojawiających się w mediach często nieprawdziwych informacji, w miarę kompleksowe przedstawienie wydarzeń, zanurzenie ich w szerszym kontekście politycznym oraz pokazanie, że wbrew pozorom monopartyjny system władzy w Chinach nie wyeliminował krwawych walk na górze o sukcesję i wpływy.

„Czerwone książątka” – równoległe scenariusze

Pierwszy sekretarz miasta Chongqing, Bo Xilai, to podobnie jak obecny prezydent Chin Xi Jinping „czerwone książątko” – *taizidang* (太子党)⁴, czyli syn jednego z rewolucjonistów, którzy razem z Mao walczyli i wyzwalałi Chiny, następnie podczas rewolucji kulturalnej zostali skazani przez Mao na więzienie za rewizjonizm, a po jego

¹ Mowa o: skazaniu na dożywocie Zhou Yongkanga, byłego członka Komitetu Stałego Biura Politycznego i mentora Bo Xilaila, zob. <http://news.sina.com.cn/o/2015-06-13/045431945898.shtml>, 25 I 2017; skazaniu Li Jinghua, byłego szefa kancelarii prezydenta Hu Jintao, zob. <http://finance.sina.com.cn/2015-12-21/doc-ifxmszek7448407.shtml>, 25 I 2017; śmierci Xu Minga, biznesmena związanego w Bo Xilaiem w Dalian, zob. <http://www.boxun.com/news/gb/china/2015/12/201512062326.shtml#Vm7yTnum-Bc>, 25 I 2017; samobójstwie Man Mingana, prokuratora w procesie żony Bo Gu Kailai, zob. <http://www.boxun.com/news/gb/china/2015/08/201508310530.shtml#VnWPu3um-Bc>, 25 I 2017; i o uwięzieniu dziennikarki Gao Yu, zob. Ho Pin, *Gao Yu's Real Crime*, „The New York Times” 2015, 28 IV, [online] <http://www.nytimes.com/2015/04/29/opinion/gao-yus-real-crime.html>, 8 II 2016. Więcej szczegółów w *Zaktualizowanym epilogu* na końcu recenzji.

² Wenguang Huang publikuje także w „Chicago Tribune”, „The Paris Review”, „Asia Literary Review”, jest też tłumaczem z języka chińskiego na angielski doskonałej i poruszającej, a zakazanej w Chinach książki Liao Yiwu *Prowadzący umarłych. Opowieści prawdziwe. Chiny z perspektywy nizin społecznych* wydanej w roku 2011 również przez Czarne.

³ Mirror Media Group to wydawca m.in. Mingjing News, internetowego portalu relacjonującego ze Stanów Zjednoczonych, Hongkongu i Tajwanu często cenzurowane w ChRL wydarzenia dla chińskojęzycznych czytelników.

⁴ Więcej o tym, kim są „czerwone książątka”, zob. artykuł znanego chińskiego badacza elit ChRL Bo Zhiyue, *Who Are China's „Princelings”?*, „The Diplomat” 2015, 24 XI, [online] <http://thediplomat.com/2015/11/who-are-chinas-princelings/>, 8 II 2016. Poniżej także lista uznanych za „czerwone książątka” członków Partii: <http://boxun.com/news/gb/china/2005/02/200502131315.shtml>. (Boxun to niezależne medium chińskojęzyczne działające z Kanady, niedostępne w chińskich wyszukiwarkach, podobnie jak chińskie określenie na „czerwone książątka”).

śmierci w pełni zrehabilitowani. W dzieciństwie młody Xilai z powodu swojego ojca Bo Yibo, tak jak mały Jinping z powodu swojego ojca Xi Zhongxuna, doświadczył wielu szykan i cierpienia, czy jak powiadają Chińczycy – najadł się wiele goryczy: *chi ku* (吃苦). Dopiero po rehabilitacji ojca mógł rozpocząć pokonywanie kolejnych szczebli w karierze partyjnej, by ostatecznie całkiem realistycznie zamarzyć o członkostwie w dziewięcioosobowym wtedy⁵ Stałym Komitecie Biura Politycznego Partii, najwyższym organie partyjnym, który *de facto* sprawuje władzę nad Partią i krajem. I tu kończą się podobieństwa między oboma politykami, gdyż Xi w efekcie decyzji partyjnych XVIII Zjazdu Partii zostaje prezydentem, a Bo na chwilę przed uzyskaniem członkostwa w Stałym Komitecie w ciągu kilku tygodni traci wypracowywaną latami pozycję, szansę na dalszy rozwój, reputację, a ostatecznie i wolność. Zdawać by się mogło, że to wszystko ma miejsce z powodu skandalu wywołanego przez jego bliskiego współpracownika. Zdawać by się mogło, że to typowa historia upadku urzędnika uwięzowanego w korupcję i nadużycia władzy, jakich wiele wychodzi na światło dzienne dzięki wytoczonej przez Partię kampanii przeciwko korupcji. Historia ta nabiera jednak zupełnie innego znaczenia, gdy okazuje się, że główny bohater nie jest zwykłym urzędnikiem, a przystojnym, uwielbianym przez lud, nonszalanckim politykiem o charyzmie znacznie przewyższającym charyzmę kandydata promowanego na szefa Partii i prezydenta.

Sukcesy i upadek

Bo powszechnie znany w Chinach staje się już na początku tego wieku jako burmistrz nadmorskiego miasta Dalian. To za jego rządów Dalian uznano za niepodważalnie najpiękniejsze chińskie miasto pierwszej dekady XXI w. Na początku XXI w. w dość szarym i zaniedbanym wtedy Pekinie powszechnie zachwycano się miastem Dalian jako najczystszy i najbardziej zielonym, prawdziwą dumą modernizujących się Chin. Za tak skuteczne przebudowanie wizerunku miasta Bo został następnie nagrodzony teką ministra handlu i w ten sposób dał się poznać zagranicy jako polityk błyskotliwy i przystępny, swobodnie konwersujący po angielsku i w odróżnieniu od pozostałych dygnitarzy chińskich nieunikający zachodnich mediów. Nie zdołał zdobyć uznania wicepremier Wu Yi nadzorującej pracę m.in. Ministerstwa Handlu. To najprawdopodobniej ona wstrzymała dalszy awans Bo i przejście po jej przejściu na emeryturę stanowiska wicepremiera, mimo poparcia dla Bo ze strony Jiang Zemina – byłego prezydenta i przyjaciela ojca Bo, i Wen Jiabao – ówczesnego premiera Chin. Ostatecznie wicepremierem został jeden z rywali Bo – Wang Qishan⁶, a Bo na pocieszenie – za

⁵ Na XVIII Zjeździe Partii w listopadzie 2012 r., już po aresztowaniu Bo, wybrano nowy, zredukowany o dwa stanowiska (po dekadzie dziewięcioosobowego zarządzania), czyli siedmioosobowy, skład Stałego Komitetu Biura Politycznego KC, zob. http://news.xinhuanet.com/18cpcnc/2012-11/15/c_113697156.htm, 8 II 2016.

⁶ Wang Qishan – finansista, zięć byłego wicepremiera Yao Yilina. Historia pokazuje, że moment awansu Wanga okazał się przełomowy w karierze Bo, gdyż to Wang, a nie Bo, zostając wicepremierem, skutecznie utorował sobie drogę do Stałego Komitetu Biura Politycznego, w którym dziś zajmuje

karę, a może jako drugą szansę – chwilę później otrzymał nominację na sekretarza Chongqingu. Reportaż Huanga i Pina analizuje wszystkie funkcje partyjne Bo, ale ze względów oczywistych skupia się na arcyciekawym okresie jego rządów w Chongqing, mieście-symbolu gospodarczego sukcesu współczesnych Chin. To właśnie ten sukces miał być trampoliną dla Bo do najważniejszego organu Partii – Stałego Komitetu Biura Politycznego. Okazał się jednak ostatnim przystankiem przed wyrokiem dożywocia. Wydarzenia tuż przed aresztowaniem polityka są tak pełne niespodziewanych zwrotów akcji, z morderstwem obcokrajowca dokonany przez żonę Bo – Gu Kailai – na czele, że lepszy scenariusz nie powstałby nawet w wyobraźni scenarzystów z Hollywood.

Polityczny wymiar

Tytuł książki nawiązuje do kampanii chongqingskiej *chang hong da hei* (唱红打黑, dosł. „śpiewanie o czerwieni, uderzanie w czerni”, czyli śpiewanie pieśni rewolucyjnych, zwalczanie przestępczości zorganizowanej). Jak wiele wcześniejszych akcji podejmowanych przez Bo, balansowała często na granicy prawa. Częste były przypadki stosowania tortur podczas przesłuchań przestępców czy konfiskaty majątków nie współpracujących z władzą biznesmenów. Kampanii przyświecały cele niewątpliwie propagandowe, acz przynoszące wymierne korzyści nie tylko samemu Bo, ale także zwykłym mieszkańcom. Niebezpiecznie jednak wyglądała z perspektywy Pekinu, który wypadł blado na tle tak przedsiębiorczego i charyzmatycznego włodarza miasta na zachodzie Chin.

Za pomocą odpowiedniego doboru informacji i trafnych analogii autorom udaje się wykazać wysoce polityczny wymiar lawiny wydarzeń chongqingskich i procesy, które zapoczątkowane w wąskim gronie w Pekinie utorowały drogę spokojnemu przejęciu władzy przez typowanego na przywódcę Xi Jinpinga.

Autorzy pozostawiają czytelnika z myślą, że gdyby Bo nie powstrzymano, to razem ze swoimi poplecznikami mógłby spowodować rozłam w i tak podzielonej na frakcje⁷ Partii i zagrozić jej jednomyślności, a co za tym idzie – poparciu społecznemu⁸. Pragmatyczne usunięcie Bo zapobiegło potencjalnemu zagrożeniu i najpewniej skutecznie ostudziło chęci do zamachu ewentualnych przyszłych Bo.

szóstą pozycję jako sekretarz Centralnej Komisji ds. Inspekcji Dyscypliny, zob. http://baike.baidu.com/link?url=fOzIbcWwLA4Tg7IgS9-J676z7B83Aho_beFYEmVbMMZH6__UL4QhD4t1a_Va-DVb7AjdDrgNvPY1tbmCt59SRca, 8 II 2016.

⁷ Więcej o frakcjach w KPCh zob. Jing Huang, *Factionalism in Chinese Communist Politics*, Cambridge–New York 2000, *Cambridge Modern China Series*.

⁸ Bo Zhiyue w *Chinas Elite Politics. Governance and Democratization* (Singapore 2010, *Series on Contemporary China*, 19) analizuje procesy, jakie zachodzą w KPCh, mające na celu zinstytucjonalizowanie sposobu rządzenia, by uniknąć w przyszłości takich zagrożeń jak m.in. kult jednostki. Vivienne Shue o tymczasowej legitymizacji władzy Partii zasadzającej się na utrzymywaniu spokoju społecznego pisze w: *Legitimacy Crisis in China?*, [w:] *Chinese Politics. State, Society and the Market*, red. P. Hays Gries, S. Rosen, London–New York 2010, s. 62, *Asia's Transformations*.

Chińskie metody rządzenia

Książka zawiera także wprowadzenie do typowych zachowań kulturowych w Chinach, bez których zrozumienia wiele istotnych elementów historii nie składałoby się w oczach zachodniego czytelnika w jasną i logiczną całość. Autorzy za pomocą odniesień do kilkutysięcznej historii Chin wyjaśniają zjawiska i zachowania powszechnie obserwowane w aparacie władzy. Odświeżają historyczne terminy *kuli* (酷吏) – urzędnika nadużywającego władzy, by chronić interesy swojego przełożonego, czy *huoshui* (祸水, dosł. „zatruta woda”, chińska wersja *femme fatale*), przez co opowieść przestaje być reportażem o władzy i korupcji ludzi z szeregów na poły współczesnej partii komunistycznej, ale także odsłania egzotyczny *modus operandi* chińskich władców, sięgający korzeniami początków cesarstwa.

W obliczu kryzysu przywódczego Europy i Stanów Zjednoczonych historia ta ukazuje, jak silne jest zdeterminowanie liderów chińskiej Partii, by prezentować zarówno przed narodem chińskim, jak i przed całym światem jednomyślną i mocną pozycję przewodniczącego⁹. Jest to możliwe tylko dzięki skupieniu władzy i całkowitej kontroli podwładnych i wiadomości¹⁰. Historia Bo i jej pokłosie są tego przykładem.

Język

Zarówno treść książki, jak i forma reportażu zwiększają jej przystępność dla czytelników. W przypadku czytelników, dla których polityka chińska to *terra incognita*, być może zaowocują sięgnięciem po dalsze lektury z tej tematyki. Jedynym zniechęcającym do czytania czynnikiem może być jakość tłumaczenia z języka angielskiego na polski. Tłumaczka nie ustrzegła się wielokrotnych kalk z języka angielskiego, by wymienić tylko dwie: *Chociaż urodził się w Mongolii Wewnętrznej, prawnik, który uważnie śledził jego karierę przez ostatnią dekadę, twierdzi... czy wznosząca się gwiazda polityki*. W tekście nader często pojawiają się również literówki, np. rok 2001 zamiast 2011. Żadnego z tych językowych błędów nie można wytłumaczyć ani pośpiechem – książka została wydana grubo ponad rok po premierze oryginału, ani niedoświadczeniem tłumaczki, jako że ma na koncie ponad dwadzieścia przetłumaczonych pozycji książkowych,

⁹ Pokazuje to chociażby dopiero co zakończone (20 I 2017 r.) Światowe Forum Ekonomiczne w Davos, podczas którego przemowa Xi Jinpinga skupiła uwagę całego świata. Xi nie tylko był pierwszy przywódcą Chin w historii, który wziął udział w forum w Davos, ale również śmiało można go nazwać najważniejszym uczestnikiem tegorocznego spotkania. Przemowa Xi: *President Xi's Speech to Davos in Full*, World Economic Forum, [online] <https://www.weforum.org/agenda/2017/01/full-text-of-xi-jinping-keynote-at-the-world-economic-forum>, 20 I 2017.

¹⁰ Wizerunkowi Xi Jinpinga w kraju nie zaszkodziła nawet afera Panama Papers, skutecznie zresztą wy-ciszana w Chinach. Okazało się wtedy, że na liście międzynarodowych klientów firmy Mossack Fonseca, która zajmowała się paralegalnym wyprowadzaniem pieniędzy na zagraniczne konta klientów w rajach podatkowych, znalazło się siedmiu byłych i obecnych przywódców Chin, w tym Xi, a suma wyprowadzona w samym 2015 r. przekroczyła bilion dolarów. Zob. C. Hutton, *Panama Papers: How China's Wealth Is Sneaked Abroad*, BBC News, 6 IV 2016, [online] <http://www.bbc.com/news/world-asia-china-35957228>, 3 I 2017.

ani też przypadkowym drukiem, gdyż Czarne jest prestiżowym wydawnictwem, które w swoim portfolio ma wiele znakomitych reportaży i powieści.

Mimo wyżej wspomnianych błędów *Uderzenie w czern* jest pozycją bardzo ciekawą, wnoszącą wiele faktów do tematyki kondycji współczesnych elit chińskich i zdecydowanie wartą przeczytania. Dodatkowo, na razie zdaje się też niekończącą się opowieścią, gdyż osoby w różny sposób związane z wydarzeniami w niej opisanymi nieustannie są bohaterami wiadomości publikowanych w chińskich i zagranicznych mediach.

Zaktualizowany epilog

Gao Yu

Kilkukrotnie cytowana w książce znana, dziś 73-letnia dziennikarka, w kwietniu 2014 r. została aresztowana¹¹ i kilka miesięcy później skazana na siedem lat więzienia za przekazywanie tajnej dyrektywy partyjnej¹² jednemu z autorów *Uderzenia w czern*.

Pod koniec listopada 2015 r. media obieğa wiadomość, że ze względu na stan zdrowia wyrok (trzeci w życiu Gao, wcześniej więziona była dwa razy: tuż po wydarzeniach na placu Tiananmen w 1989 r. – 15 miesięcy, i w 1993 r. – 6 lat) został zredukowany o prawie dwa lata, a resztę kary dziennikarka będzie odbywać poza więzieniem¹³. Później uściślono, iż będzie to forma aresztu domowego. Niewykluczone, że pomogły naciski władz krajów zachodnich i organizacji pozarządowych, zwłaszcza w okresie przed wizytami Xi Jinpinga w Stanach Zjednoczonych i Europie.

Oficjalne media chińskie podały, że wyrok zredukowano, gdyż dziennikarka ostatecznie przyznała się do winy i okazała skruchę¹⁴. Ho Pin, któremu jakoby miała przekazać tajny dokument, potwierdził w mediach amerykańskich, że taki dokument otrzymał w roku 2013 od kogoś, kto podał się za urzędnika z departamentu propagandy rządu ChRL. Historia Gao to nie pierwszy przypadek, gdy skazany przyznaje się do winy, której nie popełnił. Ani też pierwszy przypadek tzw. kontrolowanego przez rząd przecieku tajnych informacji¹⁵. W kwietniu 2016 r. Gao była hospitalizowana w jednym

¹¹ Więcej na temat aresztowania Gao (m.in. w artykule jednego z autorów recenzowanej książki): Ho Pin, *Gao Yu's Real Crime*; T. Branigan, *US and EU Criticise Chinese Journalist's Jail for „Leaking State Secrets”*, „The Guardian” 2015, 17 IV, [online] <http://www.theguardian.com/world/2015/apr/17/gao-yu-and-document-no-9-china-jails-journalist-for-leaking-state-secrets>, 8 II 2016.

¹² Ciekawy jest fakt, że dyrektywa partyjna została w sądzie uznana za *guojia mimi* (国家秘密), czyli tajemnicę państwową, co oznacza zupełnie otwarte utożsamienie partii z państwem.

¹³ Ch. Buckley, *China to Release Journalist Gao Yu from Prison Over Illness*, „The New York Times” 2015, 26 XI, [online] http://www.nytimes.com/2015/11/27/world/asia/china-journalist-gao-yu.html?_r=0, <http://news.sina.com.cn/o/2015-11-27/doc-ixmazpa0305779.shtml>, 8 II 2016.

¹⁴ <http://media.people.com.cn/n/2014/0508/c40606-24991604.html>, 8 II 2016.

¹⁵ Autorzy książki wielokrotnie opisują sytuacje, kiedy to członkowie partii sami przekazywali im kluczowe informacje, licząc na pojawienie się ich w chińskiej i zagranicznych mediach. Często były to informacje nieprawdziwe, które miały wzbudzić ferment bądź zdezorientować czytelników, odwracając uwagę od bardziej istotnych wydarzeń mogących skompromitować rządzących. Zaprzysiężona pracownica wyższego szczebla jednego z największych banków chińskich powiedziała autorce recenzji, że ostatnie dwa lata

z pekińskich szpitali. PEN International wystosowało petycję do władz Partii o pozwolenie Gao na wyjazd i kontynuację leczenia w Niemczech. Takie pozwolenie nie zostało wydane¹⁶.

Ling Jihua

Szef kancelarii prezydenta Hu Jintao, a zarazem dyrektor biura generalnego Partii, który przeżył publiczną kompromitację po wypadku samochodowym syna w 2012 r., był pewnym kandydatem Hu do Biura Politycznego. Autorzy książki napisali, że miał duże szczęście, gdy lawina czystek, która rozpoczęła się wraz ze zniesławieniem Bo, go ominęła. Nie mieli jednak racji. Li nie został członkiem osiemnastego Biura Politycznego i mimo że jego wypadanie z łask trwało dość długo, ostatecznie w czerwcu 2015 r. po sukcesywnej stracie wszystkich pozycji został wyrzucony z Partii, oskarżony o klasyczny zestaw przewinień urzędniczych, czyli przyjmowanie łapówek, sprzeniewieżanie ściśle tajnych dokumentów państwowych, niemoralne prowadzenie się *etc.*, a następnie w lipcu 2016 r. skazany na dożywocie¹⁷.

Guo Guangchang

W połowie grudnia 2015 r. media obieğa wiadomość, że w procesie Linga wyszły na jaw również sprawy, które mogły poważnie obciążyć jednego z najbogatszych biznesmenów

po wprowadzonych przez władze jeszcze ostrzejszych kontrolach internetowych Weibo wyraźnie straciło na znaczeniu i użytkownicy chińskiego internetu korzystają już raczej z Weixinu, czyli chińskiego komunikatora, przy pomocy którego można co prawda dzielić się wiadomościami, ale zasięg komentarzy nie jest już publiczny. Niewykluczone, że żywe zainteresowanie obywateli chińskich wydarzeniami, w które zamieszani byli bohaterowie skandalu, było jednym z powodów dalszego cenzurowania wiadomości na Weibo. Na szczycie w Wuzhen, czyli światowej konferencji nt. Internetu zorganizowanej z inicjatywy Administracji ds. Cyberprzestrzeni i rządu prowincji Zhejiang, która odbyła się w połowie grudnia 2015 r., termin „cenzura” zastąpiony został przez prezydenta Xi eufemistycznym zwrotem „multilateralne, demokratyczne i transparentne zarządzanie internetem”. Przy pomocy takich konferencji i haseł dotyczących wspólnego zarządzania, cyberbezpieczeństwa i użycia Internetu do rozwoju społecznego dziś przywódcy chińscy szukają sojuszników idei ograniczania dostępu do niewygodnych informacji milionom użytkowników sieci. Druga i trzecia konferencja (pierwsza odbyła się w 2014 r., trzecia w 2016 r.) nie okazały się ani przełomowe, ani wyjątkowo popularne wśród państw zachodnich. Zaszczycili ją głównie goście z zaprzyjaźnionych z Chinami krajów Azji Centralnej i Rosji. Niemniej jednak wskazują one dobitnie stanowisko, jakie w tej sprawie obrała partia, zapowiadając publicznie, że uważa chińskie prawo do zarządzania Internetem na swoim terenie za suwerenne i niepodważalne przez obce państwa. (Nie jest w tym bynajmniej osamotniona, strony takie jak Facebook czy Youtube są od lat blokowane przez Iran. Także Turcja Erdogana co jakiś czas doświadcza okresowego zakazu dostępu do mediów społecznych). Przykłady chińskiej i amerykańskiej interpretacji słów przemowy Xi Jinpinga w Wuzhen: *China Voice: The World Needs Fresh Rules for Internet Governance*, English. news.cn, 18 XII 2015, [online] http://news.xinhuanet.com/english/2015-12/18/c_134930950.htm; J. Griffiths, *Chinese President Xi Jinping: Hands off our Internet*, CNN, 16 XII 2015, [online] <http://edition.cnn.com/2015/12/15/asia/wuzhen-china-internet-xi-jinping/>; <http://finance.sina.com.cn/roll/2015-12-17/doc-ixfmttck8117510.shtml>, 2 II 2016.

¹⁶ *China: Serious Concerns for Health of Veteran Journalist Gao Yu*, PEN International, 12 IV 2016, [online] <http://www.pen-international.org/newsitems/china-continued-harassment-of-veteran-journalist-gao-yu-f-health-concerns/>, 8 V 2016.

¹⁷ http://www.ccdi.gov.cn/xwtt/201607/t20160704_82892.html, 8 VII 2016.

Chin – Guo Guangchanga¹⁸. Jego nazwisko pojawiło się nawet w „The Economist”, gdy okazało się, że na chwilę „zniknął”, najprawdopodobniej na okres wstępnych przesłuchań¹⁹. Wiadomości te nie wróżyły biznesmenowi najlepiej, jednak śledztwo zakończyło się dla Guo zaskakująco pomyślnie i mimo spadku o 17 pozycji w porównaniu z 2015 r. nadal *plasuje się wysoko na liście najbogatszych Chińczyków*²⁰.

Man Mingan

Opinię publiczną pod koniec lipca 2015 r. zaskoczyło samobójstwo Man Mingana – 60-letniego prokuratora w procesie Gu Kailai, po tym jak awansowano go na pierwszego wicesekretarza Ludowej Politycznej Konferencji Konsultatywnej Chin w Hefei²¹. Nie był on zamieszany w żadne skandale, a przynajmniej nie te, które ujrzały światło dzienne. Proces Gu zakończył się sukcesem – wyrokiem kary śmierci w zawieszeniu na dożywocie. Man uważany był za wzór cnót, wcielenie sprawiedliwości, zyskał szacunek mediów i społeczeństwa²².

Xu Ming

W roku 2015 ze sceny na zawsze zszedł jeszcze jeden bohater książki. Zeznającemu podczas procesu Bo Xilaia miliarderowi Xu Mingowi, który w czasach Bo w Dalian doborobiał się gigantycznej fortuny, niedługo później również postawiono zarzuty i skazano na cztery lata więzienia. 4 grudnia 2015 r. 44-letni Xu miał przed sobą jeszcze tylko 10 miesięcy więzienia. Co prawda znacznie schudł podczas odbywania kary, ale pisał

¹⁸ <http://finance.sina.com.cn/2015-12-21/doc-ixfmszek7448407.shtml>, 2 II 2016.

¹⁹ *Guo Guangchang, One of China's Biggest Tycoons, Is Missing*, „The Economist” 2015, 11 XII, [online] <http://www.economist.com/news/business-and-finance/21683933-his-whereabouts-are-unknown-shares-firms-linked-him-are-suspended-guo-guangchang-one?cid1=cust/noonew/n/n/n/20151214n/owned/n/n/nwl/n/n/n/email>, 2 II 2016.

²⁰ <http://news.qq.com/a/20161013/018104.htm>, 3 I 2017.

²¹ <http://www.boxun.com/news/gb/china/2015/08/201508310530.shtml#VnWPu3um-Bc>; *Chinese Prosecutor in Murder Trial of Gu Kailai Found Dead*, „Financial Times” 2015, 29 VII, [online] <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/66ebaa2c-35dd-11e5-b05b-b01debd57852.html#axzz3uKfq06My>, 2 II 2016.

²² Gwoli dokumentacji warto w tym miejscu dodać, że Man Mingan nie był oczywiście jedynym urzędnikiem chińskim, który popełnił samobójstwo w roku 2015. Chińskie media 1 XII 2015 r. obiegała tabela wyliczająca 25 chińskich urzędników państwowych, którzy odeszli śmiercią – jak to określono – nie-naturalną. Zob. <http://news.sina.com.cn/c/sd/2015-12-01/doc-ixfmaznc5820092.shtml>, 2 II 2016. Samobójstwo prokuratora w procesie Gu Kailai również widnieje w opublikowanej tabeli. Jest jednym z mniej zadziwiających. W kolumnie wskazującej sposób śmierci zaskakuje najczęstsza dwuznaczna metoda (12 przypadków) *zhui lou* (坠楼), czyli upadek z wysokiego budynku, w odróżnieniu od jednoznacznej *tiao lou* (跳楼), czyli skoku z budynku (2 przypadki). Kilukrotnie pojawia się również utonięcie. Autorka osobiście wielokrotnie miała okazję spotkać się i porozmawiać z CEO dużej chińskiej firmy państwowej, który pozytywnie zaskoczył ją swoimi nad wyraz liberalnymi poglądami na kwestie polityczne i czytaniem w sprawach zagranicznych. Za jego czasów firma doskonale prosperowała, a mimo to pewnego dnia okazało się, że utonął podczas zjazdu firmowego w resortowym jeziorze. Po jego śmierci wśród pracowników firmy popularne było przekonanie, że takie rozwiązanie zostało mu zaproponowane i było do przewidzenia przy jego otwarciu krytycznym stosunku do najwyższych władz.

do przyjaciół, że jest w doskonałej formie, dlatego tak bardzo zaskoczył wszystkich mu bliskich zawał serca, który ponoć był główną przyczyną śmierci miliardera²³.

Zhou Yongkang

Najbardziej zaskakujący los spotkał Zhou Yongkanga, który podobnie jak Ling Jihua zdawał się bezpiecznie przetrwać upadek Bo. Jako członek siedemnastego Stałego Komitetu Biura Politycznego w grudniu 2012 r. przeszedł na emeryturę. Nie udało mu się przekazać swojego miejsca w Stałym Komitecie Bo, niemniej wydawało się, że nie znajdzie się na celowniku Xi. Jednak w 2013 r. rozpoczęło się dochodzenie w jego sprawie, które zakończyło się głośnym, mimo że zamkniętym, procesem i wyrokiem dożywocia w czerwcu 2015 r.²⁴ Historia upadku Zhou jest jedną z najbardziej spektakularnych historii walki z korupcją we współczesnych Chinach. Do tej pory czystki omijały polityków tak wielkiego kalibru, zwłaszcza emerytowanych. Niewykluczone, że Xi Jinping chciał za jej pomocą pokazać, iż nikt nie uchroni się przed karzącą ręką Partii.

Gu Kailai

Skazana w sierpniu 2012 r. na karę śmierci w zawieszeniu Gu Kailai 14 grudnia 2015 r. uzyskała zgodnie z prawem oraz motywowaną skruchą i dobrym zachowaniem zmianę wyroku na dożywocie. Informacja ta wywołała w chińskim Internecie falę krytyki²⁵.

BIBLIOGRAFIA

- Bo Zhiyue, *Chinas Elite Politics. Governance and Democratization*, Singapore 2010, *Series on Contemporary China*, 19.
- Bo Zhiyue, *Who Are China's „Princelings”?*, „The Diplomat” 2015, 24 XI, [online] <http://the-diplomat.com/2015/11/who-are-chinas-princelings/>.
- Branigan T., *US and EU Criticise Chinese Journalist's Jailing for „Leaking State Secrets”*, „The Guardian” 2015, 17 IV, [online] <http://www.theguardian.com/world/2015/apr/17/gao-yu-and-document-no-9-china-jails-journalist-for-leaking-state-secrets>.
- Buckley Ch., *China to Release Journalist Gao Yu from Prison Over Illness*, „The New York Times” 2015, 26 XI, [online] http://www.nytimes.com/2015/11/27/world/asia/china-journalist-gao-yu.html?_r=0.
- China Voice: The World Needs Fresh Rules for Internet Governance*, English.news.cn, 18 XII 2015, [online] http://news.xinhuanet.com/english/2015-12/18/c_134930950.htm.
- China: Serious Concerns for Health of Veteran Journalist Gao Yu*, PEN International, 12 IV 2016, [online] <http://www.pen-international.org/newsitems/china-continued-harassment-of-veteran-journalist-gao-yu-f-health-concerns/>.

²³ <http://www.bboxun.com/news/gb/china/2015/12/201512062326.shtml#.Vm7yThum-Bc>, 2 II 2016.

²⁴ <http://news.sina.com.cn/o/2015-06-13/045431945898.shtml>, 2 II 2016.

²⁵ <http://news.sina.com.cn/c/nd/2015-12-14/doc-ixmpnqf9725929.shtml>, 2 II 2016.

- Chinese Prosecutor in Murder Trial of Gu Kailai Found Dead*, „Financial Times” 2015, 29 VII, [online] <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/66ebaa2c-35dd-11e5-b05b-b01debd57852.html#axzz3uKfq06My>.
- Griffiths J., *Chinese President Xi Jinping: Hands off our Internet*, CNN, 16 XII 2015, [online] <http://edition.cnn.com/2015/12/15/asia/wuzhen-china-internet-xi-jinping/>.
- Guo Guangchang, *One of China's Biggest Tycoons, Is Missing*, „The Economist” 2015, 11 XII, [online] <http://www.economist.com/news/business-and-finance/21683933-his-whereabouts-are-unknown-shares-firms-linked-him-are-suspended-guo-guangchang-one?cid1=cust/noenew/n/n/n/20151214n/owned/n/n/nwl/n/n/n/email>.
- Hatton C., *Panama Papers: How China's Wealth Is Sneaked Abroad*, BBC News, 6 IV 2016, [online] <http://www.bbc.com/news/world-asia-china-35957228>.
- Ho Pin, *Gao Yu's Real Crime*, „The New York Times” 2015, 28 IV, [online] <http://www.nytimes.com/2015/04/29/opinion/gao-yus-real-crime.html>.
- Jing Huang, *Factionalism in Chinese Communist Politics*, Cambridge–New York 2000, *Cambridge Modern China Series*.
- President Xi's Speech to Davos in Full*, World Economic Forum, [online] <https://www.weforum.org/agenda/2017/01/full-text-of-xi-jinping-keynote-at-the-world-economic-forum>.
- Shue V., *Legitimacy Crisis in China?*, [w:] *Chinese Politics. State, Society and the Market*, red. P. Hays Gries, S. Rosen, London–New York 2010, *Asia's Transformations*.
http://baike.baidu.com/link?url=fOzIbcWaLA4Tg7IgS9-J676z7B83Aho_beFYEmVbM-MZH6_UL4QhD4t1a_VaDVb7AxDrgNvPY1tbmCt59Srca.
<http://boxun.com/news/gb/china/2005/02/200502131315.shtml>.
<http://finance.sina.com.cn/2015-12-21/doc-ifxmszek7448407.shtml>.
<http://finance.sina.com.cn/roll/2015-12-17/doc-ifxmttck8117510.shtml>.
<http://media.people.com.cn/n/2014/0508/c40606-24991604.html>.
<http://news.qq.com/a/20161013/018104.htm>.
<http://news.sina.com.cn/c/nd/2015-12-14/doc-ifxmpnqf9725929.shtml>.
<http://news.sina.com.cn/c/sd/2015-12-01/doc-ifxmaznc5820092.shtml>.
<http://news.sina.com.cn/o/2015-06-13/045431945898.shtml>.
<http://news.sina.com.cn/o/2015-11-27/doc-ifxmazpa0305779.shtml>.
http://news.xinhuanet.com/18cpcnc/2012-11/15/c_113697156.htm.
<http://www.boxun.com/news/gb/china/2015/08/201508310530.shtml#.VnWPu3um-Bc>.
<http://www.boxun.com/news/gb/china/2015/12/201512062326.shtml#.Vm7yTnum-Bc>.
http://www.ccdi.gov.cn/xwtt/201607/t20160704_82892.html.

Mgr Marta TOMCZAK – doktorantka w Instytucie Studiów Politycznych PAN, zajmuje się współczesnymi problemami politycznymi Chin, użyciem kultury jako środka do budowania silnego wizerunku międzynarodowego Chin, a także językiem komunikacji KPCh ze społeczeństwem. Zainteresowania dodatkowe: wewnętrzna polityka Turcji, status polityczny Kurdów w Turcji, współczesna literatura chińska. Studiowała językoznawstwo i informację naukową na UAM w Poznaniu i ekonomię międzynarodową na Uniwersytecie Ludowym w Szanghaju. Przez ponad dekadę mieszkała w Chinach i Turcji.